

**«Նոր ժամանակի կրթություն»
ՀԿ**

**ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍՏԱՎՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ
ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ
ԴԱՍԸՆԹԱՑ**

**ԱՎԱՐՏԱԿԱՆ ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ
ԱՇԽԱՏԱՆՔ**

**Հետազոտության թեման՝ 6 տարեկանների
պատրաստվածությունը դպրոցին**

Առարկան՝ դասվար

Հետազոտող ուսուցիչ՝ Նարինե Գրիգորյան

**Ուսումնական հաստատություն՝ Աշնակի Գ. Չաուշի անվան
միջնակարգ դպրոց**

Երևան 2022

Բովանդակություն

Ներածություն-----	3
Վեց տարեկանների պատրաստվածությունը դպրոցին-----	4
Եզրակացություն-----	14
Օգտագործված գրականության ցանկ-----	15

Ներածություն

Թեմայի կարևորությունը: Ա.Ն. Լեոնտեր, հիմնվելով իր և իր գործընկերների կողմից իրականացված բազմաթիվ ուսումնասիրությունների վրա, առաջ քաշեց այն տեսակետը, որ նախադպրոցական տարիքը այն ժամանակաշրջանն է, երբ սկզբում առաջանում է ստորադաս դրդապատճառների համակարգ, որը ստեղծում է անձի միասնությունը, և այդ պատճառով պետք է համարել է, ինչպես ինքն է ասում, «նախնական, փաստացի պահեստային անձերի ժամանակաշրջանը»: Ենթակա դրդապատճառների համակարգը սկսում է վերահսկել երեխայի վարքը և որոշել նրա ամբողջ զարգացումը: Այս դիրքորոշումը համալրվում է հետագա հոգեբանական ուսումնասիրությունների տվյալներով: Նախադպրոցական տարիքի երեխաների մոտ, նախ, առաջանում է ոչ միայն դրդապատճառների ստորադասում, այլ նրանց համեմատաբար կայուն արտաիրավիճակային ենթակայություն: Ձևավորվող հիերարխիկ համակարգի գլխին կանգնած են դրանց կառուցվածքում միջնորդավորված շարժառիթները: Նախադպրոցական տարիքի երեխաների մոտ դրանք միջնորդվում են մեծահասակների վարքի և գործունեության օրինաչափություններով, նրանց հարաբերություններով, սոցիալական նորմերով, որոնք ամրագրված են համապատասխան բարոյական ատյաններում:

Թեմայի նպատակը: Երեխայի մոտ նախադպրոցական տարիքի ավարտին մոտիվների համեմատաբար կայուն հիերարխիկ կառուցվածքի առաջացումը նրան իրավիճակային էակից վերածում է որոշակի ներքին միասնությամբ և կազմակերպվածությամբ էակի, որը կարող է առաջնորդվել սոցիալական նորմերի հետ կապված կայուն ցանկություններով և ձգտումներով: Կյանքից, որ նա սովորել է: Սա բնութագրում է մի նոր փուլ, որը թույլ տվեց Ա.Ն.Լեոնտևին խոսել նախադպրոցական տարիքի մասին որպես «նախնական, փաստացի, անձի կառուցվածքի» ժամանակաշրջան:

Ներկայումս կան մեծ թվով սահմանումներ և դասակարգումներ երեխայի դպրոցական պատրաստության վերաբերյալ: Դասակարգումը առաջարկել է Ռ.Վ. Օվչարովան:

Վեց տարեկանների պատրաստվածությունը դպրոցին

Ռ.Վ. Օվչարովան երեխայի պատրաստակամությունը դպրոցին սահմանում է հետևյալ կերպ.

երեխան պատրաստ է դպրոցին. նա գիտի, թե ինչպես պլանավորել և վերահսկել իր գործողությունները (կամ ձգտում է դրան), կենտրոնանում է առարկաների բաց հատկությունների, իրեն շրջապատող աշխարհի օրինաչափությունների վրա, ձգտում է դրանք օգտագործել իր գործողություններում, գիտի, թե ինչպես լսել մեկ այլ անձի և գիտի, թե ինչպես (կամ ձգտում է) կատարել տրամաբանական գործողություններ բանավոր հասկացությունների տեսքով.

- երեխան պատրաստ չէ դպրոցին. նա չգիտի, թե ինչպես պլանավորել և վերահսկել իր գործողությունները, սովորելու մոտիվացիան ցածր է (կենտրոնանում է միայն զգայական օրգանների տվյալների վրա), նա չգիտի ինչպես լսել մեկ այլ մարդու և տրամաբանական գործողություններ կատարել հասկացությունների տեսքով.

Դպրոցում սովորելու երեխայի պատրաստակամությունը նախադպրոցական մանկության ընթացքում մտավոր զարգացման կարևորագույն արդյունքներից է և հաջողակ դպրոցական կրթության գրավականը: Սկսած, թե ինչպես է երեխան պատրաստվում դպրոցին մինչև ամեն ինչ

Նախադպրոցական զարգացման նախորդ շրջանը կախված կլինի նրա հարմարվողականության հաջողությունից, դպրոցական կյանքի ռեժիմ մտնելուց, ակադեմիական հաջողություններից, հոգեբանական բարեկեցությունից:

Շատ բան կախված է ընտանիքից: Ի վերջո, ընտանիքը երեխայի անմիջական միջավայրն է, այն միջավայրն է, որտեղ ձևավորվում է նրա պատկերացումն իր և աշխարհի մասին, սկսվում է սոցիալական բնույթի զարգացումը: Ընտանիքում հաղորդակցության բացակայությունը, երեխայի հետ հոգեբանական շփման բացակայությունը հանգեցնում է հուզական-կամային ոլորտի անհասության, զարգացման, մտավոր գործունեության ուշացման: Կարևոր է նաև, որ երեխաները հաճախեն նախադպրոցական նախապատրաստական դասընթացների, իսկ

մանկապարտեզը գործնականում խնդիրներ չունենա առաջին դասարանին հարմարվելու հարցում: Կամայականության ձևավորումը դառնում է մտավոր զարգացման կենտրոն. զարգանում է կամայական հիշողություն, ուշադրություն, մտածողություն, գործունեության կազմակերպումը դառնում է կամայական, երեխան սովորում է վերահսկել իր վարքը: Երբեմն ընտանիքը միշտ չէ, որ հասկանում է երեխայի անհատականության յուրահատկությունը և ոչ ադեկվատ է գնահատում նրա մտավոր հնարավորությունները:

Ծնողները, իհարկե, հետաքրքրված են իրենց երեխայի դպրոցական հաջողություններով: Այս հաջողությունները մեծապես կախված են համակարգված ուսուցման մարմնի պատրաստվածությունից, մտավոր գործընթացների պատրաստակամությունից և անհատի պատրաստվածությունից:

Ինտելեկտուալ պատրաստակամություն. Այն բաղկացած է որոշակի հայացքների, կոնկրետ գիտելիքների պաշար ձեռք բերելուց, գիտական գիտելիքների հիմքում ընկած ընդհանուր օրինաչափությունների ըմբռնումից: Դպրոցականին ինտելեկտուալ պատրաստակամությունը կապված է մտքի գործընթացների զարգացման հետ՝ ընդհանրացնելու, առարկաները համեմատելու, դրանք դասակարգելու, էական հատկանիշները լուսաբանելու և եզրակացություններ անելու ունակությամբ: Լ.Ի. Բոժովիչը նշում է. «Պատրաստ լինել դպրոցին, նշանակում է, նախնառաջ, ունենալ շրջակա աշխարհի առարկաներն ու երևույթները համապատասխան կատեգորիաներում ընդհանրացնելու և տարբերելու ունակություն»: Երեխան պետք է ունենա գաղափարների որոշակի լայնություն, այդ թվում՝ փոխաբերական և տարածական, համապատասխան խոսքի զարգացում, ճանաչողական գործունեություն: Դպրոցին ինտելեկտուալ պատրաստակամությունը ենթադրում է նաև երեխայի մոտ որոշակի հմտությունների ձևավորում: Օրինակ՝ ուսումնական առաջադրանքն ընդգծելու ունակությունը: Սա պահանջում է, որ երեխան կարողանա զարմանալ և փնտրել իր նկատած առարկաների նմանությունների ու տարբերությունների, դրանց նոր հատկությունների պատճառները: Երեխային դպրոցին ինտելեկտուալ նախապատրաստելու համար մեծահասակները պետք է զարգացնեն ճանաչողական կարիքները, ապահովեն մտավոր գործունեության բավարար մակարդակ,

առաջարկեն համապատասխան առաջադրանքներ և ապահովեն շրջակա միջավայրի մասին գիտելիքների անհրաժեշտ համակարգ: Երեխաները պետք է կարողանան հաստատել երևույթի պատճառահետևանքային կապը: Երեխան պետք է ունենա խոսքի զարգացած ձայնային մշակույթ (խոսքի արտասանություն և հուզական կուլտուրա), պետք է զարգացնել հնչյունաբանական լսողությունը: Պետք է զարգացնել նաև խոսակցական լեզուն: Նա պետք է կարողանա հստակ արտահայտել իր մտքերը, համահունչ փոխանցել այն, ինչ լսել է, այն, ինչ տեսել է զրոսանքի ժամանակ: Պետք է կարողանա պատմվածքում կարևորել գլխավորը, փոխանցել պատմությունը ըստ որոշակի պլանի: Կարևոր է, որ երեխան ցանկանում է նոր բան սովորել, պետք է հետաքրքրություն առաջացնել նոր փաստերի, կյանքի երևույթների նկատմամբ: Բոլոր մտավոր գործընթացները (ուշադրություն, հիշողություն, մտածողություն, երևակայություն) պետք է բավականաչափ զարգացած լինեն: Երեխան պետք է կարողանա կենտրոնանալ տարբեր աշխատանքի վրա: Ընկալման և մտածողության զարգացումը թույլ է տալիս երեխային համակարգված դիտարկել ուսումնասիրվող առարկաները և երևույթները, առանձնացնել առարկաների և երևույթների նշանակալի հատկություններ, տրամաբանել և եզրակացություններ անել:

Կամային պատրաստակամություն. Այն կայանում է նրանում, որ երեխան կարող է քրտնաջան աշխատել, անել այն, ինչ իրենից պահանջվում է սովորել, դպրոցական կյանքի ռեժիմը: Երեխան պետք է կարողանա վերահսկել իր վարքը, մտավոր գործունեությունը: Արդեն նախադպրոցական տարիքում երեխան բախվում է առաջացող դժվարությունները հաղթահարելու և իր գործողությունները դրված նպատակին ստորադասելու անհրաժեշտության հետ: Սա հանգեցնում է նրան, որ նա սկսում է գիտակցաբար վերահսկել իրեն, վերահսկել իր ներքին և արտաքին գործողությունները, իր ճանաչողական գործընթացները և ընդհանրապես վարքագիծը: Սա հիմք է տալիս ենթադրելու, որ կամքն առաջանում է արդեն նախադպրոցական տարիքում: Իհարկե, նախադպրոցական տարիքի երեխաների կամային գործողություններն ունեն իրենց առանձնահատկությունները. դրանք համակցված են ոչ միտումնավոր, իմպուլսիվ գործողությունների հետ, որոնք

առաջանում են իրավիճակային զգացմունքների և ցանկությունների ազդեցության տակ:

Լ.Ս. Վիգոտսկին կամային վարքագիծը համարում էր սոցիալական, իսկ երեխայի կամքի զարգացման աղբյուրը տեսնում էր երեխայի արտաքին աշխարհի հետ հարաբերություններում: Միննույն ժամանակ, կամքի սոցիալական պայմանավորման մեջ առաջատար դերը վերապահված էր մեծահասակների հետ նրա բանավոր հաղորդակցությանը: Գենետիկական առումով Լ.Ս. Վիգոտսկին կամքը դիտում էր որպես սեփականը յուրացնելու փուլ

վարքային գործընթացներ. Նախ՝ մեծերը բառի օգնությամբ կարգավորում են երեխայի վարքագիծը, այնուհետև, յուրացնելով մեծահասակների պահանջների բովանդակությունը, նա աստիճանաբար սկսում է կարգավորել իր վարքը սեփական խոսքի օգնությամբ՝ դրանով իսկ զգալի քայլ առաջ կատարելով երկայնքով: Կամային զարգացման ուղին. Խոսքը յուրացնելուց հետո նախադպրոցականների համար խոսքը դառնում է ոչ միայն հաղորդակցման, այլև վարքագծի կազմակերպման միջոց: Լ.Ս. Վիգոտսկին կարծում է, որ կամային ակտի առաջացումը պատրաստվում է նախադպրոցական տարիքի երեխայի կամավոր վարքագծի նախորդ զարգացմամբ:

Ժամանակակից գիտական հետազոտություններում կամային գործողության հայեցակարգը մեկնաբանվում է տարբեր ասպեկտներով: Որոշ հոգեբաններ սկզբնական կապն են համարում որոշում կայացնելու և նպատակ դնելու շարժառիթների ընտրությունը, իսկ մյուսները կամային գործողությունը սահմանափակում են դրա կատարողական մասով: Ա.Վ. Ջապորոժեցը կամքի հոգեբանության համար ամենակարևորը համարում է հայտնի սոցիալական և, առաջին հերթին, բարոյական պահանջների վերափոխումը մարդու որոշակի բարոյական շարժառիթների և որակների, որոնք որոշում են նրա գործողությունները:

Կամքի կենտրոնական հարցերից մեկն այն կոնկրետ կամային գործողությունների և արարքների մոտիվացիոն պայմանականության հարցն է, որին մարդն ընդունակ է իր կյանքի տարբեր ժամանակահատվածներում: Հարց է

առաջանում նաև նախադպրոցական տարիքի երեխայի կամային կարգավորման մտավոր և բարոյական հիմքերի մասին:

Նախադպրոցական մանկության ընթացքում անձի կամային ոլորտի բնույթն ավելի է բարդանում և փոխվում է նրա մասնաբաժինը վարքագծի ընդհանուր կառուցվածքում, որն արտահայտվում է հիմնականում դժվարությունները հաղթահարելու աճող ցանկությամբ: Այս տարիքում կամքի զարգացումը սերտորեն կապված է վարքի դրդապատճառների փոփոխության, նրանց ենթակայության հետ:

Որոշակի կամային կողմնորոշման ի հայտ գալը, մի խումբ շարժառիթների առաջխաղացումը, որոնք դառնում են ամենակարևորը երեխայի համար, հանգեցնում են նրան, որ առաջնորդվելով իրենց վարքագծով այս դրդապատճառներով, երեխան գիտակցաբար հասնում է նպատակին, առանց շեղող ազդեցության ենթարկվելու: Նա աստիճանաբար տիրապետում է իր գործողությունները ստորադասելու կարողությանը, որը զգալիորեն հեռացված է գործողության նպատակից, մասնավորապես, սոցիալական բնույթի դրդապատճառներին: Նա ունի նախադպրոցականին բնորոշ նպատակասլացության մակարդակ:

Միևնույն ժամանակ, թեև կամային գործողությունները ի հայտ են գալիս նախադպրոցական տարիքում, սակայն դրանց կիրառման շրջանակը և նրանց տեղը երեխայի վարքագծի մեջ մնում են ծայրահեղ սահմանափակ: Ուսումնասիրությունները ցույց են տալիս, որ միայն ավելի մեծ նախադպրոցականն է ունակ երկարաժամկետ կամային ջանքերի:

Ելնելով վերոգրյալից՝ ուսուցիչը պետք է.

1. Երեխայի առջև նպատակ դրեք, որը նա ոչ միայն հասկացավ, այլև ընդունեց՝ դարձնելով այն իրենը: Այդ ժամանակ երեխան ցանկություն կունենա դրան հասնելու:

3. Սովորեցրեք ձեր երեխային չտրվել դժվարություններից, այլ հաղթահարել դրանք:

4. Մշակել իրենց գործունեության արդյունքին հասնելու ցանկություն:¹

¹ 1.Բայյան Ա.Ա. <<Մանկավարժական հոգեբանության հարցեր>> - Երևան: Լույս, 1983թ.

2.Էլկոնին Դ.Բ. <<Կրտսեր դպրոցականի ուսուցման հոգեբանություն>> - Երևան: Լույս, 1975թ.

3.Сластенин В. А., Шиянов, Общая педагогика, М 2004

Երեխան պետք է կազմակերպված լինի, նա պետք է կարողանա կազմակերպել աշխատավայրը, կարողանա ժամանակին սկսել աշխատանքը, կարողանա կարգուկանոն պահպանել աշխատավայրում ուսումնական գործունեության ընթացքում:

Այսպիսով, երեխայի դպրոց նախապատրաստումը պետք է լինի համապարփակ և իրականացվի նախադպրոցական մանկության ողջ ընթացքում:

Կրթության և ուսուցման կազմակերպման նկատմամբ կյանքի բարձր պահանջները ստիպում են փնտրել նոր, առավել արդյունավետ հոգեբանական և մանկավարժական մոտեցումներ՝ ուղղված ուսուցման մեթոդները կյանքի պահանջներին համապատասխանեցնելուն: Այս առումով առանձնահատուկ նշանակություն ունի նախադպրոցականների դպրոցում սովորելու պատրաստակամության խնդիրը: Նախադպրոցական հաստատություններում ուսուցման և կրթության կազմակերպման նպատակների և սկզբունքների որոշումը կապված է դրա լուծման հետ: Մինևույն ժամանակ, դպրոցում երեխաների հետագա կրթության հաջողությունը կախված է դրա որոշումից:

Դպրոցական ուսուցման հոգեբանական պատրաստվածության որոշման հիմնական նպատակը դպրոցական անբավարարության կանխարգելումն է: Այս նպատակին հաջողությամբ հասնելու համար վերջերս ստեղծվել են տարբեր դասարաններ, որոնց խնդիրն է ուսուցման անհատական մոտեցում իրականացնել դպրոցին պատրաստ, և ոչ պատրաստ երեխաների նկատմամբ՝ դպրոցական թերի հարմարվողականությունից խուսափելու համար:

Երեխաներին դպրոց պատրաստելը բարդ խնդիր է, որն ընդգրկում է երեխայի կյանքի բոլոր ոլորտները: Դպրոցական հոգեբանական պատրաստվածությունը այս առաջադրանքի միայն կողմերից մեկն է, բայց այս առումով կան տարբեր մոտեցումներ.

- Նախադպրոցական տարիքի երեխաների դպրոցական կրթության համար անհրաժեշտ որոշակի հմտությունների և կարողությունների ձևավորմանն ուղղված հետազոտություններ:

- Երեխայի հոգեկանի նորագոյացությունների և փոփոխությունների ուսումնասիրություն.

· Ուսումնական գործունեության առանձին բաղադրիչների ծագման ուսումնասիրություն և դրանց ձևավորման ուղիների բացահայտում:

Երեխայի ունակության ուսումնասիրությունը՝ գիտակցաբար ստորադասելու իր գործողությունները տվյալին, հետևողականորեն հետևելով չափահասի բանավոր ցուցումներին: Այս հմտությունը կապված է մեծահասակի բանավոր հրահանգները կատարելու ընդհանուր ձևին տիրապետելու ունակության հետ:

Ուսուցիչը կամ գործնական մանկական հոգեբանը, որոշելով հոգեբանական պատրաստակամությունը դպրոցում, պետք է հստակ հասկանա, թե ինչու է դա անում: Դպրոցական պատրաստվածությունը ախտորոշելիս կարելի է առանձնացնել հետևյալ նպատակները.

· Հասկանալով երեխաների հոգեբանական զարգացման առանձնահատկությունները՝ կրթական գործընթացում նրանց նկատմամբ անհատական մոտեցում սահմանելու համար:

Երեխաների բացահայտում, ովքեր պատրաստ չեն դպրոցին՝ նրանց հետ զարգացնող աշխատանք իրականացնելու համար՝ ուղղված դպրոցական ձախողումը կանխելուն:

Ապագա առաջին դասարանցիների բաշխումը դասերի՝ ըստ նրանց «մոտակա զարգացման գոտու», ինչը թույլ կտա յուրաքանչյուր երեխայի զարգանալ իր համար օպտիմալ ռեժիմով:

· Մեկ տարով հետաձգել ուսուցման մեկնարկը այն երեխաների համար, ովքեր պատրաստ չեն դպրոցին (հնարավոր է միայն վեց տարեկան երեխաների համար):

Ախտորոշիչ հետազոտության արդյունքների հիման վրա կարող են ստեղծվել հատուկ խմբեր և զարգացման դասարաններ, որոնցում երեխան կկարողանա նախապատրաստվել համակարգված ուսուցման մեկնարկին:

Երբ երեխաները մտնում են դպրոց, հաճախ բացահայտվում է հոգեբանական պատրաստվածության որևէ բաղադրիչի անբավարար ձևավորում: Շատ մանկավարժներ կարծում են, որ ուսուցման գործընթացում ավելի հեշտ է զարգացնել ինտելեկտուալ մեխանիզմները, քան անձնականը:²

² 1. Բալյան Ա.Ա <<Մանկավարժական հոգեբանության հարցեր>> - Երևան: Լույս, 1983թ.

2. Էլկոնին Դ.Բ <<Կրտսեր դպրոցականի ուսուցման հոգեբանություն>> - Երևան: Լույս, 1975թ.

3. Слостенин В. А., Шиянов, Общая педагогика, М 2004

Սովորելու անձնական ցանկություն չունեցող, մանկական ինքնաբուխություն դրսևորող աշակերտները դասին պատասխանում են միաժամանակ, առանց ձեռքերը բարձրացնելու և միմյանց ընդհատելով՝ կիսվում են ուսուցչի հետ իրենց մտքերով և զգացմունքներով: Նրանք սովորաբար ընդգրկվում են աշխատանքի մեջ միայն այն ժամանակ, երբ ուսուցիչը ուղղակիորեն դիմում է նրանց, իսկ մնացած ժամանակ նրանք շեղված են, չեն հետևում դասարանում կատարվողին, խախտելով կարգապահությունը: Ունենալով բարձր ինքնագնահատական՝ վիրավորվում են դիտողություններից, երբ ուսուցիչը և ծնողները դժգոհություն են հայտնում իրենց պահվածքից, բողոքում են, որ դասերն անհետաքրքիր են, դպրոցը վատ է կամ ուսուցիչը զայրացած է: Այս երեխաներին բնորոշ մոտիվացիոն անհասությունը հաճախ հանգեցնում է գիտելիքների խնդիրների, կրթական գործունեության ցածր արտադրողականության:

Սովորելու համար գերակշռող ինտելեկտուալ անպատրաստությունն ուղղակիորեն հանգեցնում է ուսումնական գործունեության ձախողման, ուսուցչի պահանջները հասկանալու և կատարելու անկարողության և, հետևաբար, ցածր գնահատականների: Ինտելեկտուալ անպատրաստության դեպքում հնարավոր են երեխաների զարգացման տարբեր տարբերակներ: Վերբալիզմը մի տեսակ տարբերակ է: Վերբալիզմը կապված է խոսքի զարգացման բարձր մակարդակի, հիշողության լավ զարգացման հետ՝ ընկալման և մտածողության անբավարար զարգացման ֆոնին: Այս երեխաների խոսքը զարգացնում է վաղ և ինտենսիվ: Նրանք ունեն բարդ քերականական կառուցվածք և հարուստ բառապաշար: Միննույն ժամանակ, նախընտրելով զուտ բանավոր հաղորդակցությունը մեծահասակների հետ, երեխաները բավականաչափ ներգրավված չեն գործնական գործունեության, ծնողների հետ գործնական համագործակցության և այլ երեխաների հետ խաղերի մեջ: Վերբալիզմը հանգեցնում է մտածողության զարգացման միակողմանիության, մոդելի համաձայն աշխատելու, իր գործողությունները տվյալ մեթոդների հետ փոխկապակցելու անկարողության և որոշ այլ հատկանիշների, ինչը թույլ չի տալիս հաջողությամբ սովորել դպրոցում: Այս երեխաների հետ ուղղիչ աշխատանքը պահանջում է վերադարձ նախադպրոցական տարիքին բնորոշ գործունեության

տեսակներին՝ խաղալ, նախագծել, նկարել, այսինքն. նրանք, որոնք նպաստում են փոխաբերական մտածողության զարգացմանը:

Հոգեբանական պատրաստվածությունը դպրոցի համար ամբողջական կրթություն է: Մեկ բաղադրիչի զարգացման հետաձգումը վաղ թե ուշ հանգեցնում է մյուսների զարգացման հետաձգմանը կամ աղավաղմանը: Կոմպլեքս շեղումներ են նկատվում նաև այն դեպքերում, երբ նախնական հոգեբանական պատրաստվածությունը կարող է բավականին բարձր լինել, սակայն երեխայի անհատական որոշ հատկանիշների կամ ուսուցչի անբավարար պրոֆեսիոնալիզմի պատճառով ուսանողը զգալի դժվարություններ է ունենում ուսման մեջ:

Մեծահասակների և հասակակիցների հետ շփվելու ընթացքում երեխան ստանում է տարբեր տեղեկություններ, որոնց թվում կան գիտելիքների և հմտությունների երկու խումբ. Առաջինը տալիս է գիտելիքներ և հմտություններ, որոնք երեխաները կարող են տիրապետել առօրյա հաղորդակցության մեջ: Երկրորդ կատեգորիան ներառում է երեխաների կողմից դասարանում յուրացնելու գիտելիքներն ու հմտությունները: Դասարանում ուսուցիչը հաշվի է առնում, թե ինչպես են երեխաները սովորում ծրագրի նյութը, կատարում առաջադրանքներ. ստուգում է նրանց գործողությունների արագությունն ու ռացիոնալությունը, տարբեր հմտությունների առկայությունը և, վերջապես, որոշում է նրանց ճիշտ վարքագիծը դիտարկելու ունակությունը:

Փամանակակից հոգեբանները (Ա.Ա. Վենգեր, Ս.Պ. Պրոսկուրա) կարծում են, որ ինտելեկտի 80%-ը ձևավորվում է մինչև 8 տարեկանը: Այս իրավիճակը մեծ պահանջներ է առաջադրում ավագ նախադպրոցական տարիքի երեխաների կրթության և վերապատրաստման կազմակերպման համար:

Ճանաչողական խնդիրները կապված են բարոյական և կամային որակների ձևավորման խնդիրների հետ և դրանց լուծումն իրականացվում է սերտ հարաբերություններում.

Ճանաչողական հետաքրքրությունը խրախուսում է երեխային լինել ակտիվ, նպաստում է հետաքրքրասիրության զարգացմանը, իսկ հաստատակամություն, աշխատասիրություն դրսևորելու կարողությունը ազդում է գործունեության որակի

վրա, ինչի արդյունքում նախադպրոցականները բավականին ամուր տիրապետում են ուսումնական նյութին:

Կարևոր է նաև դաստիարակել երեխայի հետաքրքրասիրությունը, կամավոր ուշադրությունը, առաջացող հարցերի պատասխանների ինքնուրույն որոնման անհրաժեշտությունը:

Ի վերջո, նախադպրոցական տարիքի երեխա, ով անբավարար հետաքրքրություն ունի գիտելիքների նկատմամբ:

Դասարանում նա իրեն պասիվ կպահի, նրա համար դժվար կլինի իր ուժերն ու կամքն ուղղել առաջադրանքները կատարելու, գիտելիքներ ձեռք բերելու, ուսման մեջ դրական արդյունքների հասնելու համար:

Դպրոցական կրթության հաջողությունը մեծապես պայմանավորված է նրանով, թե որքան է երեխան ցանկանում սովորել, դառնալ ուսանող, գնալ դպրոց: Ըստ Լ.Ի. Բոժովիչի, դպրոցին պատրաստ երեխան ցանկանում է սովորել, քանի որ նա արդեն երկու կարիք ունի. *հասարակության մեջ որոշակի դիրք գրավելու անհրաժեշտությունը*, մասնավորապես այն դիրքը, որը բացում է մուտք դեպի հասուն տարիքի աշխարհ (ուսուցման սոցիալական շարժառիթ), և *ճանաչողական կարիք* որը նա չի կարող բավարարել տանը: Այս երկու կարիքների միաձուլումը նպաստում է շրջակա միջավայրի հետ երեխայի նոր հարաբերությունների առաջացմանը, որը կոչվում է. *աշակերտի ներքին դիրքը*, որը *դպրոցի համար անձնական պատրաստակամության ամենակարևոր բաղադրիչը*: Առաջին բանը, որին դուք պետք է ուշադրություն դարձնեք, երեխայի արտահայտած հետաքրքրությունն է սովորելու, գիտելիքների, հմտությունների ձեռքբերման, շրջապատող աշխարհի մասին նոր տեղեկություններ ստանալու նկատմամբ: Այս հետաքրքրությունը օնտոգենետիկորեն աճում է 4-5 տարեկան երեխաների բնական հետաքրքրասիրությունից («ինչու-ինչու» տարիք), ուղղակիորեն կախված է մեծահասակների կողմից երեխայի այս կարիքի բավարարման ամբողջականությունից:

Ճանաչողական կարիքը պատկանում է այսպես կոչված «անհագեցածների» կատեգորիային, ամենակարևոր հատկանիշն այն է, որ որքան բավարարվում է համապատասխան կարիքը, այնքան այն ուժեղանում է:

Մանկապարտեզներում բազմիցս իրականացված երեխաների հարցումները ցույց են տվել, որ երեխաների մեծամասնությունը հակված է դպրոց հաճախելու: Նման ցանկությունը կապված է զարգացման ճգնաժամի հետ, այն բանի հետ, որ երեխան սկսում է գիտակցել իր ավելացած հնարավորությունները: Նա հոգեբանորեն զերազանցում է խաղը, իսկ դպրոցականի պաշտոնը նրա համար ելք է դեպի հասուն տարիք, իսկ ուսումը պատասխանատու գործ է, որին հարգում են բոլորը:³

Եզրակացություն

Մուխինան ցույց է տալիս, որ երեխաներին, իհարկե, ոչ միայն սովորելու հնարավորությունն է գրավում: Նրանց համար դպրոցական կյանքի արտաքին հատկանիշները մեծ գրավիչ ուժ ունեն՝ նստարան գրասեղանի մոտ, պայուսակ, դասագրքեր, զանգեր, փոփոխություններ և այլն: այլ մարդկանց մեջ իր դիրքը փոխելու ընդհանուր ցանկությունը.

Անձնական պատրաստվածությունը ենթադրում է մոտիվացիոն ոլորտի զարգացման որոշակի մակարդակ, այն է՝ կարողություն *ստորադասել վարքի դրդապատճառները*.

Երեխայի դպրոցական պատրաստության այլ ցուցանիշներ կան, որոնք բնութագրում են նրա անձնական ոլորտը: Այսպիսով, Կրավցովայի ուսումնասիրության մեջ. *Երեխայի փոխգործակցության երեք ասպեկտներ արտաքին աշխարհի հետ*(այդ իսկ պատճառով դրանք հաճախ համարվում են բնութագրեր *հասարակական* կամ *սոցիալ-հոգեբանական պատրաստվածություն*):

Արտաքին աշխարհի հետ երեխայի փոխազդեցության ոչ պակաս կարևոր ասպեկտը նրա կայանալու կարողությունն է *համազործակցային հարաբերություններ այլ երեխաների հետ*. Հասակակիցների հետ հաջողությամբ շփվելու, համատեղ ուսումնական գործունեություն իրականացնելու կարողությունը

³ Բալյան Ա.Ա <<Մանկավարժական հոգեբանության հարցեր>> - Երևան: Լույս, 1983թ.

Էլկոնին Դ.Բ <<Կրտսեր դպրոցականի ուսուցման հոգեբանություն>> - Երևան: Լույս, 1975թ.

Сластенин В. А., Шиянов, Общая педагогика, М 2004

մեծ նշանակություն ունի լիարժեք գործունեության զարգացման համար, որն ըստ էության կոլեկտիվ է:

Անձնական ոլորտում երեխայի պատրաստակամությունը ենթադրում է նաև որոշակի *վերաբերմունք սեփական անձի նկատմամբ*. Այս ժամանակահատվածում երեխայի ինքնագիտակցության մեջ, ինչպես ընդգծել է Լ. Նման նորագոյացությունը կարևոր է կրթական գործունեության յուրացման համար, քանի որ երեխան կկարողանա գնահատել իր վարքը, կարգավորել այն և համարժեքորեն առնչվել իր աշխատանքի արդյունքին:

Դպրոցական կյանքը երեխայից պահանջում է մեծ թվով կանոնների պահպանում: Նրանք վերահսկում են աշակերտների պահվածքը դասարանում (չես կարող աղմկել, խոսել հարևանի հետ, այլ բաներ անել, ինչ-որ բան հարցնելու դեպքում ձեռքդ բարձրացնել և այլն), ծառայում են երեխայի դաստիարակությունը կազմակերպելուն. աշխատել, կարգավորել ուսանողների հարաբերությունները իրենց և ուսուցչի միջև:

Օգտագործված գրականության ցանկ

1. Բալյան Ա.Ա <<Մանկավարժական հոգեբանության հարցեր>> - Երևան: Լույս, 1983թ.
2. Էլկոնին Դ.Բ <<Կրտսեր դպրոցականի ուսուցման հոգեբանություն>> - Երևան: Լույս, 1975թ.
3. Слостенин В. А., Шиянов, Общая педагогика, М 2004